

Prosinec 2024

Cisterscapes
Cisterciácké krajiny
spojující Evropu

PLK

Zprávy z Plaské klášterní krajiny

„Generace cisterciáků po staletí utvářely tvář krajiny. Rozhodovaly o tom, kde budou stát vsi a dvory, kudy povedou cesty, kolik lesa zůstane zachováno a co se bude kácet.“

(prof. Kateřina Charvátová)

Odstavec pro ty, kteří nechtějí číst nic víc

Plasko a cisterciáci jsou neodmyslitelně spjati. Stále, i 250 let po zrušení kláštera, je naše okolí silně ovlivněno tím, co zde před staletími započali ti to mniši. Na první pohled jsou to stavby, na ten druhý celá krajina protkaná sítí cest, lemovaných křížky, alejemi či rybníky, které zakládali cisterciáci s pomocí svých poddaných. A takto by šlo pokračovat. Ne každá klášterní krajina je tak zachovalá a nabízí tolik stop. I proto byla Plaská klášterní krajina za vydatné podpory Plzeňského kraje zapojena již před pěti lety do mezinárodního projektu Cisterscapes, jehož cílem je tyto kulturní krajiny poznávat, prezentovat a ukazovat jejich evropskou jedinečnost a hodnotu. Význam plaské kulturní krajiny potvrdil na jaře roku 2024 získání prestižního Označení Evropské dědictví, které získaly cisterciácké krajiny spojené v síti Cisterscapes. V následujících letech se proto můžete těšit na postupné doplňování a rozšiřování stávající nabídky na poznávání zdejší krajiny. Plaský tým Cisterscapes nepokryje svými aktivitami vše, co se v této kulturní krajině dělat dá. Spíše nabízíme prostřený stůl, ze kterého si každý místní i přespolní návštěvník může vybrat, a na který zároveň můžete vlastní iniciativou přispět.

Cisterciácké krajiny spojující Evropu – Cisterscapes

Cisterscapes – Cisterciácké krajiny spojující Evropu je síť 17 klášterních krajín a jejich klášterů z celé Evropy založená v roce 2019. Zapojené kláštery, ať již zrušené či stále aktivní, leží v Německu, České republice, Polsku, Slovinsku a Rakousku. Vynikají zachovalými historickými krajinami. V České republice se jedná o kláštery Plasy, Velehrad, Vyšší Brod a Žďár nad

Sázavou. Název Cisterscapes vznikl ze spojení anglických slov cistercián (cistercian) + krajina (landscape), resp. částí těchto slov. Celou síť koordinuje Zemský okres Bamberg, na jehož území se rozkládá kulturní krajina v okolí kláštera Ebrach. Základem projektu je princip jednoty v rozmanitosti, neboť cisterciáci měli svá jednotná pravidla obhospodařování krajiny, která přizpů-

sobovali místním podmínkám v dané zemi. Cílem snah je zkoumání a společné zviditelňování kulturního dědictví cisterciáckých krajín. Síť začala vznikat roku 2017, když se blížil Evropský rok kulturního dědictví. Tehdy se spojlo 6 evropských klášterů a Plasy byly díky kontaktům místních aktérů se zahraničními badateli zapojeny jako první a tehdy jediné z České republiky. Proběhla důkladná inventarizace klášterních krajín, na jejímž základě byla vydána řada tiskovin a vytvořena putovní výstava o jednotlivých krajínách i o tom, co mají stejné či obdobné, co naopak jiné. Na-

konec proběhla vědecká konference v Ebrachu završená vydáním německo-anglickým sborníkem příspěvků. Od roku 2019 pak probíhalo jednání s dalšími kláštery s dobře zachovalými klášterními krajínami, nyní již s cílem společně se ucházet o Označení Evropské dědictví (European Heritage Label). Sedmnáct se jich nakonec rozhodlo pustit do společné práce, jejímž výsledkem bylo nejen další poznávání krajín, přibývající nabídky pro zájemce, prohloubení spolupráce krajín, ale hlavně společné podání žádosti o EHL. A nyní již víme, že žádosti úspěšné.

Označení Evropské dědictví (European Heritage Label)

Na jaře 2024 obdržely krajiny Cisterscapes prestižní Označení Evropské dědictví (European Heritage Label, dále jen EHL). Toto označení je udělováno pamětihodnostem, které oslavují a symbolizují evropskou historii a ideály. Jde o prestižní ocenění Evropské komise, které doplňuje další iniciativy, např. Seznam světového dědictví UNESCO nebo evropské kulturní trasy Rady Evropy. Ocenění přispívá k upevnění pocitu sounáležitosti evropských občanů s EU na základě společných hodnot, historie a kulturního dědictví. Cisterciácké krajiny toto naplňují – vycházejí ze sítě, kterou mniši budovali

od 12. století. Mezi kláštery fungovaly pevné vazby založené na jednotných principech, doplněné o společnou komunikaci, spolupráci a předávání informací. O totéž se snaží Cisterscapes, včetně poznávání jednotlivých krajín a jejich prezentace. Každý tak může v krajíně číst jako v otevřené knize. Titul EHL je udělen na čtyři roky, po kterých budou aktivity na základě předložené monitorovací zprávy vyhodnoceny. V případě nesplnění podmínek lze titul odebrat. Nicméně desítky zástupců Cisterscapes shromážděných letos na jaře v Antverpách, kde bylo ocenění EHL předáváno, doufají, že obstojíme.

Plánované aktivity pro nadcházející monitorovací období

Co budeme následující 4 roky (mimo jiné) pořádat či iniciovat:

1. zvyšování povědomí o celoevropském významu krajiny (infotabule, školení o EHL, newsletter)
2. pořádání vzdělávacích aktivit (podpora studentské výměny CZ-DE, mapa krajiny pro mládež, speciální prohlídky)
3. podpora mnohojazyčného přístupu (doplnění cizojazyčných verzí na stávající infotabule, nabídka konkrétních tras v krajíně, vícejazyčná prezentace klášterní krajiny, zlepšování jazykových znalostí)
4. spolupráce s dalšími místy EHL (ve spolupráci se zámek Kynžvart předávání zkušeností a vytvoření společné nabídky pro návštěvníky)
5. větší zviditelnění a zvýšení atraktivity krajiny (podpora geocachingu, herně-vzdělávací aplikace o krajíně, zapojení i ostatních krajín do fotografických soutěží)

K tomu se pojí další akce pro místní obyvatele i návštěvníky regionu, které jsou vázány na celou síť Cisterscapes. Ať již vyloženě lokální česko-moravské, nebo celoevropské (prohlídky, výstavy, setkání, koncerty, konference, ...).

Co čeká Klášterní krajinu Plasy jako nositele prestižní značky

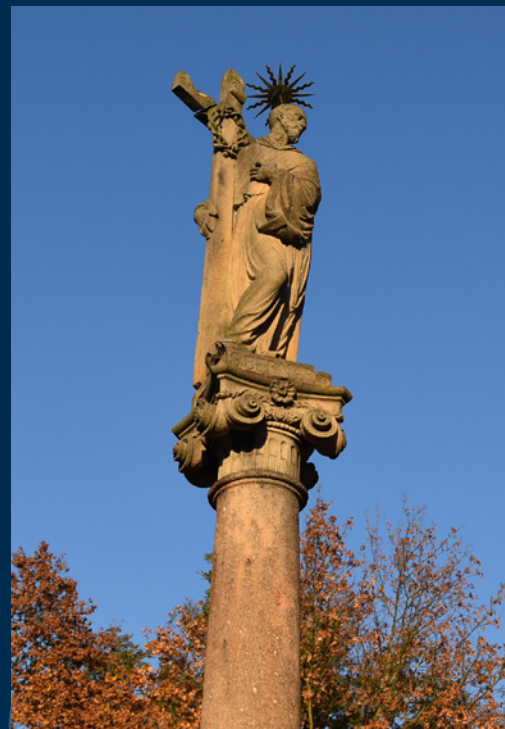
EHL není institucí – nenahrazuje žádné národní ani lokální orgány, nezasahuje do jejich pravomocí ani do pravomocí správce památky nebo pamětihodnosti, natož krajiny s rozličnými vlastníky. V případě potřeby poskytuje jak bruselská kancelář EHL, tak celá síť památek EHL zkušenosti a znalosti v oblasti správy a propagace evropského kulturního dědictví. Život obyvatel v dané lokalitě získání značky příliš neovlivní. Mohou být ale více hrdí na svoji krajinu. Ocenění totiž znamená především prestiž, dobrou vizitku při žádostech o granty obcí a spolků na péči o kul-

turní statky v kulturní krajině. Značka umožňuje památce více se zviditelnit v celoevropském měřítku. Ocenění lze také využít pro podporu udržitelného cestovního ruchu. Památka či pamětihodnost se prostřednictvím garanta projektu může účastnit činností sítí pamětihodností, kterým již bylo označení uděleno, v oblasti vzdělávání, poradenství apod. Veškerá tato činnost má napomoci ochraně dané pamětihodnosti a jejímu zachování pro budoucí generace. Nejlépe totiž chráníme to, co známe, ideálně to, co máme rádi, k čemu máme nějaký vztah.

Financování

Titul EHL není spojen s žádnými restrikcemi, ale ani financemi. To znamená, že veškerá činnost, kterou jsme dosud dělali a k níž jsme se nově zavázali v žádosti, je a snad i nadále bude hrazena z různých zdrojů. Evropská unie laureáty ocenění podporuje např. prostřednictvím programu Kreativní Evropa vypisováním projektových výzev určených přímo pro účastníky evropských kulturních sítí. Dosud se na financování aktivit podílelo činností svých pracovníků Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici, Národní památkový ústav – Klášter Plasy a Národní technické muzeum – Centrum stavitelského dědictví v Plasích. Někteří nad-

šenci část své práce vykonávají dobrovolnicky z čiré lásky ke zdejší krajině a cisterciákům. Podporu morální i finanční poskytly města Plasy a Kralovice a hlavně Plzeňský kraj díky každoroční podpoře zprostředkované přes Místní akční skupinu (MAS) Světovina. MAS Světovina hraje v získávání financí a zaštiťování projektu velmi důležitou roli a jejím zaměstnancům za to patří značný dík! V roce 2022 se české a moravské klášterní krajiny navíc prostřednictvím příslušných MAS spojily, aby dosáhly na finance z programu LEADER. Projekt proběhl úspěšně, vznikla spousta dobrých věcí, jen závěrečná úspěšná kontrola se protáhla až do sklonku roku 2024.

Tým Cisterscapes – Plasy

Kdo stojí za plaským týmem Cisterscapes? Neoficiální hlavou projektu je historička Radka Ranochová, bývalá (a občasná) průvodkyně v klášteře, kte-

rá propojila zdejší klášter se zahraničními kolegy a s podporou ostatních celý projekt od začátku koordinuje. Stejně jako Pavel Beneš z Centra Baroka v Mariánské Týnici a Ivo Kornatovský, mimo jiné statutární zástupce MAS Světovina. Odborné zázemí poskytovalo již od roku 2018 mariánskotýnické muzeum v čele s tehdejší ředitelkou paní Irenou Bukačovou, jejíž štafetu převzal nyní Pavel Kodera. Za klášter samotný se v projektu neúnavně zapojují zaměstnanci NPÚ Pavel Duchoň a Monika Tuková. Děkujeme ale i všem dalším, kteří svým úsilím přispěli k po-

znávání a prezentaci zdejší krajiny. Jen tak vznikne celistvé dílo, které mohou další zájemci i v budoucnu doplňovat a tvořit. Začlenění Plaské klášterní krajiny do sítě Cisterscapes již v jeho rané fázi bylo umožněno díky dlouholetému zájmu o zdejší krajinu. Na tom má velkou zásluhu Stará cesta, z.s. a pan Miloslav Hurt. Bez těchto letitých snah o obnovu historické poutní trasy Staré cesty, a také následné realizace její obnovy včetně zdůvodňování smyslu, by zde Cisterscapes nenašlo tak dobré zakotvení, které bylo důležitým východiskem celého projektu.

Cesta cisterciáků

Cesta cisterciáků je 6500 km dlouhá evropská kulturní stezka, která vede přes šest zemí. Spojuje cisterciácké krajiny z Francie přes Německo do Polska, České republiky, Rakouska a Slovinska a zve Vás po stopách „bílých mnichů“. Je vytvářena od jara 2022 jako výsadně turistická cesta pro pěší.

Na její trase leží nejen cisterciácké kláštery a jejich kulturní krajiny, ale i řada dalších turistických zajímavostí. Nechcete chodit tak daleko? Kolem každého kláštera jsou navrženy míst-

ní okruhy, které zabere jen několik hodin a provedou zájemce po zajímavých prvcích dané klášterní krajiny. Cesta vede po již značených turistických trasách a zvláště v Česku není třeba perfektní sítě KČT ničím doplňovat. Jak ale poznat, kudy cesta vede? Než budou k dispozici tištěné mapy, jsou trasy na území ČR pod názvem „**Cisterciácká cesta**“ vyznačeny na www.mapy.cz. Nebo můžete využít odkaz cisterscapes.eu/en/hiking, kde najdete soubory jednotlivých částí tras k vytištění i ke stažení GPS dat. Kdo používá pro pěší toulky krajinou web outdooractive.cz, najde cestu

vyznačenou a připravenou v různých formátech i zde. V budoucnu snad obohatí vybraná zastavení cesty texty z pera dávných cisterciáků, které si budete moci přečíst či poslechnout.

Ilustrace Manfred Tekla

Otevření plaské části Cisterciácké cesty v dubnu 2023

Byl apríl, ale Cesta cisterciáků apríl není! 1. dubna 2023 jsme se z Plas vydali po Staré cestě do Mariánské Týnice, resp. až do Hubenova, kam dříve vedla. Stará cesta je jeden z hlavních

skvostů naší krajiny. Nejen lipová alej v počátečním stoupání, nejen světecké sloupy jež ji lemují, ale také místa nabízející výhledy do kraje, s nimiž cisterciáci dokázali pracovat a umocnit je patřičnou vegetací či stavbami. Nejmocnější je samozřejmě

pohled od Jána nad Hadačkou přes hospodářský dvůr Sechutice až k Mariánské Týnici. A to za každého počasí. Putování bylo prokládáno výkladem o Staré cestě i širších souvislostech

v krajině. Na cestu se vydali jak partneři Cisterscapes z českých i zahraničních klášterů, tak místní obyvatelé žijící ve zdejší krajině. Tedy hned poté, co byla v Plasích u mostu na straně u kláštera odhalena informační deska informující o Cisterciácké i Staré cestě. Slavnostního odhalení se zúčastnili jak zástupci města Plasy a další významní aktéři místní krajiny, tak za zahraniční partnery např. zemský rada z německého Bamberku. Celá akce byla součástí postupného „otevírání“ jednotlivých tras u zapojených klášterů. Začali jsme na jaře 2022 v Ebrachu, posledním kamínkem do mozaiky Cesty cisterciáků bylo otvírání slovinské části v září roku 2024. Doufáme, že si Cisterciácká cesta najde své příznivce stejně jako jednotlivé klášterní krajiny.

Místo s nejkrásnějším výhledem

Už jste se tam zastavili? Je to nenápadné místo, plácek na jednom z nejvyšších bodů v krajině, těsně vedle silnice I/27 mezi městem Plasy a Hadačkou, kde řada řidičů a jejich spolujezdců s úlevou zastavuje což místo nečiní nijak přitažlivým. Stačí ale popojít o několik metrů dál a ocitnete se ve zcela jiném prostředí: mezi stromy úmyslně vysázenými do kruhu stojícími kolem

vysoké pískovcové sochy. A odtud se vám otevře jeden z nejkrásnějších pohledů na zdejší krajinu: přes Sechutice k Mariánské Týnici. Vidíte už od dob cisterciáků zemědělsky obhospodařovanou krajinu, pole střídají lesy, v dále se tyčí monumentální Santiniho stavba. Původně se zde setkávalo pět cest. Jednou z nich byla tzv. Stará cesta, hlavní spojnice z kláštera k probošství a poutnímu místu a ještě dál. Poutník kráčející po Staré cestě právě zde poprvé v dále spatřil cíl své cesty – Mariánskou Týnici. Každé poutní místo tyto pohledy nabízelo z různých stran. V našem případě se jedná o místo, které poskytovalo i stín a díky zpo-

dobněnému světcu i duchovní ochranu. Socha sv. Jana Nepomuckého je ukrytá mezi pěti mohutnými lípami a nabízí řadu hádanek. Proč zrovna pět líp? Aha, bylo zde pět cest. Ale pět je také číslo spjaté s Janem Nepomuckým. Spočítejte hvězdy kolem jeho hlavy a pátrejte, jak se k tomuto atributu dostal. Dosud jste tohoto světce potkávali hlavně na mostech, proč zde? Plaští barokní opati patřili k jeho ctitelům, v jejich době proběhlo svatořečení. Znalci římských číslic mohou spočítat letopočet vzniku díky chronogramu na podstavci (tj. sečíst zvýrazněná písmena, v nápise představující římské číslice IVXLCDM).

Právě mezi Janem a Sechuticemi byla Stará cesta nejdéle ztracená. Dřív chyběl celý úsek až do Mariánské Týnice, ale část od Sechutic k Zelenému kříži a dále k Mariánské Týnici již zase existuje a je osázená mladými lípami. To vše díky neutuchající snaze Miloslava Hurta, a spolku Stará cesta a značné podpoře místních municipalit v Kralovicích a ve Výrově. V současné době prochází obnovou i poslední chybějící úsek, kde je od podzimu 2024 péčí obce Výrov vysazována dvouřadá alej až zde příště zastavíte, popojďte až na kraj lesa k poli a rozhlédněte se. Stolek s lavicemi i tabule s informacemi se vám při kochání mohou hodit.

Inventarizace krajiny aneb Co máme dochováno v plaské klášterní krajině

Plaská krajina byla dosud zmapována jen z části. Kolem kláštera i poutního místa sice existuje krajinná památková zóna či ochranné pásmo, ale to postihuje jen blízké okolí, rozhodně ne nejhodnotnější místa v celém kraji spravovaném cisterciáky. V roce 2018 proběhla důkladná inventarizace krajiny díky krajinné architektce Elisabeth Seel. S podporou Ireny Bukačové, Radky Ranochové, Pavla Beneše a dalších spolupracovníků bylo zpracováno 233 objektů, tj. jednotlivých prvků krajiny. Mezi ty patří nejen architektonické památky (klášter, probošství, hospodářské dvory), ale také krajina jako taková: cesty, stopy po těžbě kamene. Pro cisterciáky jsou typická vodní díla v podobě rybníků stávajících i zaniklých, vodní kanály rozvětvené nejvíce pod bu-

dovou konventu, mlýny a mnoho dalšího. Mezi důležité prvky cisterciácké kulturní krajiny patří i pohledové osy nebo solitérní stromy, hájovny, obory a také vsi, rozestěté po celém panství, pokud na jejich podobu měli cisterciáci vliv. Stejně jako za cisterciáků i nyní je krajina osídlena velmi řídko, vsi nejsou rozlehlé, město je poskrovnu. Do inventarizace byla zahrnuta plocha bývalého klášterního panství, tak jak ji zachytil barokní kronikář Mauritius Vogt na své mapě. Rozsah panství se samozřejmě v různých dobách měnil, ale nejviditelnější stopy po činnosti mnichů jsou právě z 18. století. Rozsah panství je úctyhodný, přes 20 km² rozkládajících se na obou březích řeky Střely. Není cílem našich snah chránit celé bývalé panství. Cílem je ukazovat ta nejceněnější místa

včetně pohledových os a ta ochraňovat. Inventarizace je dostupná textově i elektronicky na stránkách www.cisterscapes.eu (<https://cisterscapes.eu/downloads/#klosterlandschaften>). V neposlední řadě si nejvýznamnějších 35 bodů můžete stáhnout v aplikaci **Cisterscapes**, která vás krajinou provede. Zde najdete v češtině i dalších jazycích nejdůležitější prvky ze všech krajin. V některých krajinách je propojily i s rozšířenou realitou a pokud je její součástí i model krajiny, je to další způsob, jak klášterní krajiny poznávat. Ale i samotná aplikace v krajině dobře poslouží.

ANDROID

iOS

Putování cisterciáckou krajinou s archeologem i historikem

V rámci poznávání krajiny jsme již roku 2018 začali s vlastivědnými procházkami krajinou pro širokou veřejnost, které doprovázeli historik Pavel Beneš a archeolog Daniel Stráník či historik Jiří Kříž. Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici s Centrem baroka nabídlo prostřednictvím svých zaměstnanců možnost terénního průzkumu a prezentace kulturního dědictví, které můžeme v krajině zaznamenat a v kontextu historických pramenů doložit. Zkrátka oba otvírali pozorným očím účastníků

bohaté historie obce, kterou reprezentují jednotlivé sochařské artefakty a stavby. V období vlády opata Eugena Tytla byla v roce 1730 uprostřed návsi postavena klášterní hospoda. Stavba hostince s hospodářským dvorem a zázemím představovala z hlediska obslužnosti panství důležitý bod na samotné hranici klášterního panství. Když vyjdeme směrem od obce cestou k Potvorovské hoře, míjíme boží muka se sv. Mikulášem a sv. Vojtěchem, datovaná k roku 1750. V lesním porostu při cestě nacházíme více či méně

století a jako stavební byl využíván od konce 12. století na četných objektech v okolí. K nejstarším patří kostel sv. Mikuláše v Potvorově, královská kaple v Plasích, klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, přestavby far a kostelů plaského kláštera, a také stavby hospodářských dvorů (Kalec, Sechutice, Hubenov, Lednice). Potvorovský kámen byl pro svou tvrdost využíván také pro stavbu schodů, studní (Sechutice, Olšany) na ostění oken či dveří, ale také koryt pro dobytek či mlýnských kamenů (tzv. žernovů)."

jednotlivé vrstvy krajiny, kterých by si za jiných okolností laik nevšiml. S cílem naučit je v krajině číst. Postupně jsme prošli již tyto části původního klášterního území: Olšanské polesí, Krašov, Ondřejov, Nebřeziny a nakonec Potvorov. Potvorov představuje jedinečnou lokalitu s mnoha historicky cennými vrstvami a je dokladem regionální historie, v níž se zrcadlí období před vlivem plaského kláštera, vývoj s klášteřem spjatý a období po jeho zrušení v roce 1785. Pohlédneme do této vycházky podrobněji: „Procházku Potvorovem (22. října 2022) jsme zahájili v kostele sv. Mikuláše, který představuje nejstarší dochovanou stavební památku. Rozsáhlá návěs je ukázkou

skryté hraniční kameny. Poté, kdy se na konci 17. století podařilo plaským cisterciákům konsolidovat hospodářství svého kláštera ze škod, které mu způsobil úpadek za doby husitské a hlavně ničivá třicetiletá válka, klášter získal zpět většinu svých dřívějších držav a vyvstala potřeba nově vytyčit hranice panství. Proto plaský klášter na počátku 18. století vešel v jednání s většinou svých sousedů a postupně byly hranice upřesňovány a osazovány hraničními kameny. Severní hranice je nejlépe dochovaná i zmapovaná. Dodnes je v reliéfu západního svahu Potvorovské hory patrný pozůstatek opuštěných lomů na pískovec. Kámen byl na místě těžen po více než šest

Na vlastivědné procházky navázalo v roce 2023 putování za jedinečným architektonickým dědictvím Jana Blažeje Santiniho-Aichela, stavbami velmi citlivě zasazeným do krajiny. Připomínali jsme si 300 let od smrti tohoto výjimečného stavitele, který díky angažování u cisterciáků zanechal právě kolem Plas řadu svých děl. Santiniho konvoje pokračovaly i v roce 2024. V roce 2025 se obě aktivity spojí a díky konvojem budeme objevovat i vzdálenější místa plaské krajiny. (Kompletní popis procházky i jednotlivých pamětihodností si můžete přečíst z pera Pavla Beneše ve Vlastivědném sborníku, roč. XXXIII, č. 1, 2023, s. 15–18, jehož text od P. Beneše zde byl z části využit.)

Příště si mimo jiné přečtete:

- Perly plaské krajiny – hospodářské dvory
- Okénko do dalších krajín – inspirace a aktivity kolegů
- Větrníky v plaské krajině
- Kulinářské umění cisterciáků
- Centrum cisterciáků a cisterciácké krajiny v Ebrachu

Pozvánka na akce a aktivity v roce 2025

- Jarní oživlá prohlídka – 880. výročí příchodu cisterciáků do plaského údolí (Mariánská Týnice, 29. 3.)
- Putování cisterciáckou krajinou aneb konvoj za poznáním plaské krajiny (10. 5. a 14. 6.)
- Barokní podvečer – téma zvony (Mariánská Týnice, 7. 6.)
- Cisterciácké noci (Klášter Plasy, 13. –14. 6.)
- Monastýrování (Klášter Plasy, 21. 6., 25. –26. 7.)
- Mariánská pěší pouť v duchu baroka (z Plas do Mariánské Týnice, 6. 9.)
- Vědecká konference Plaský klášter v souvislostech (Klášter Plasy, 11.–13. 9.)
- Noční divadelní prohlídky – téma zvony (Mariánská Týnice, 19. – 20. 9.)

PLK – Zprávy z PLaské klášterní Krajiny 1/2024

Vydává Cisterscapes – Klášterní krajina Plasy

Kontakt: klasterni-stezky@seznam.cz

Vychází 1x ročně

Redakce: Radka Ranochová

Grafická úprava: Barbora Konášová

EUROPEAN
HERITAGE LABEL

Kde hledat další informace:

- www.marianskatynice.cz
(Centrum Baroka – Cisterscapes)

- www.klaster-plasy.cz
- www.cisterscapes.eu
- www.cisterciackekrajiny.cz

Aktuality:

- www.facebook.com/Zisterzienserlandschaft/?locale=de_DE
- www.facebook.com/marianskatynice
- www.facebook.com/klaster.plasy/
- www.facebook.com/cisterciackekrajiny/

Chcete být pravidelně informováni?

Přihlaste se k odběru informací v rámci muzejního
informačního mailu na: info@marianskatynice.cz

